

Τὸ χριστόψωμο (Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος)

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Κοινωνιολογικά \(κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα\)](#)

Μεταξὺ τῶν πολλῶν δημωδῶν τύπων, τοὺς ὁποίους θὰ ἔχωσι νὰ ἐκμεταλλευθῶσιν οἱ μέλλοντες διηγηματογράφοι μας, διαπρεπῆ κατέχει θέσιν ἡ κακὴ πενθερά, ὡς καὶ ἡ κακὴ μητριά. Περὶ μητριάς ἄλλωστε θὰ ἀποπειραθῶ νὰ διαλάβω τινά, πρὸς ἐποικοδόμησιν τῶν ἀναγνωστῶν μου. Περὶ μιᾶς κακῆς πενθερᾶς σήμερον ὁ λόγος.

Εἰς τί ἔπταιεν ἡ ἀτυχῆς νέα Διαλεχτή, οὕτως ὠνομάζετο, θυγάτηρ τοῦ Κασσανδρέως μάρμπα Μανῶλη, μεταναστεύσαντος κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν εἰς μίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου; Εἰς τί ἔπταιεν ἂν ἦτο στεῖρα καὶ ἄτεκνος; Εἶχε νυμφευθῆ πρὸ ἑπταετίας, ἔκτοτε δις μετέβη εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Αἰδηψοῦ, πεντάκις τῆς ἔδωκαν νὰ πῆ διάφορα τελεσιουργὰ βότανα, εἰς μάτην, ἢ γῆ ἔμενεν ἄγονος. Δυὸ ἢ τρεῖς γύφτισσαι τῆς ἔδωκαν νὰ φορέσῃ περίαπτα θαυματουργὰ περὶ τὰς μασχάλας, εἰπούσαι αὐτῇ, ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ μόνον μέσον, ὅπως γεννήσῃ, καὶ μάλιστα υἷόν. Τέλος καλόγηρός τις Σιναΐτης τῇ ἐδώρησεν ἡγιασμένον κομβολόγιον, εἰπὼν αὐτῇ νὰ τὸ βαπτίζῃ καὶ νὰ πίνῃ τὸ ὕδωρ. Τὰ πάντα μάταια.

Ἐπὶ τέλους μὲ τὴν ἀπελπισίαν ἦλθε καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῆς συνειδήσεως, καὶ δὲν ἐνόμιζεν ἑαυτὴν ἔνοχον. Τὸ αὐτὸ ὅμως δὲν ἐφρόνει καὶ ἡ γραῖα Καντάκαινα, ἡ πενθερά της, ἣτις ἐπέρριπτεν εἰς τὴν νύμφην αὐτῆς τὸ σφάλμα τῆς μὴ ἀποκτήσεως ἐγγόνου διὰ τὸ γῆρας της.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ σύζυγος τῆς Διαλεχτῆς ἦτο τὸ μόνον τέκνον τῆς γραίας ταύτης, καὶ οὗτος δὲ συνεμερίζετο τὴν πρόληψιν τῆς μητρὸς του ἐναντίον τῆς συμβίας αὐτοῦ. Ἄν δὲν τῷ ἐγέννα ἡ σύζυγός του, ἢ γενεὰ ἐχάνετο. Περίεργον, δέ, ὅτι πᾶς Ἕλλην τῆς ἐποχῆς μας ἱερώτατον θεωρεῖ χρέος καὶ ὑπερτάτην ἀνάγκην

τὴν διαιώνισιν τοῦ γένους του.

Ἐκάστοτε, ὁσάκις ὁ υἱὸς τῆς ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ ταξιδίου του, διότι εἶχε βρατσέραν, καὶ ἦτο τολμηρότατος εἰς τὴν ἀκτοπλοΐαν, ἡ γραῖα Καντάκαινα ἤρχετο εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ, τὸν ὠδήγει εἰς τὸν οἰκίσκον τῆς, τὸν ἐδιάβαζε, τὸν ἐκατήχει, τοῦ ἔβαζε μαναφούκια, καὶ οὕτω τὸν προέπεμπε παρὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἔλεγε τὰ ἐλαττώματά τῆς, ἀλλὰ τὰ αὐγάτιζε, δὲν ἦτο μόνο «μαρμάρα», τουτέστι στεῖρα ἢ νύμφη τῆς, τοῦτο δὲν ἤρκει, ἀλλ' ἦτο ἄπαστρη, ἀπασσάλωτη, ξετσιώπητη κλπ. Ὅλα τὰ εἶχεν, «ἡ ποῖσα, ἡ δεῖξα, ἡ ἄκληρη».

** *

Ὁ καπετὰν Καντάκης, φλομμώμενος, θαλασσοπνιγμένος, τὰ ἤκουεν ὅλα αὐτά, ἡ φαντασία του ἐφούσκωνεν, ἐξερχόμενος εἶτα συνήντα τοὺς συναδέλφους του ναυτικούς, ἤρχιζαν τὰ καλῶς ὤρισες, καλῶς σᾶς ἠύρα, ἔπινεν ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ρώμια, καὶ μὲ τριπλὴν σκοτοδίνην, τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης, τὴν ἐκ τῆς γυναικείας διαβολῆς καὶ τὴν ἐκ τῶν ποτῶν, εἰσήρχετο οἴκαδε καὶ βάρβαροι σκηναὶ συνέβαινον τότε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 186... Ὁ καπετὰν Καντάκης πρὸ πέντε ἡμερῶν εἶχε πλεύσει μὲ τὴν βρατσέραν του εἰς τὴν ἀπέναντι νῆσον μὲ φορτίον ἀμνῶν καὶ ἐρίφων, καὶ ἤλπιζεν, ὅτι θὰ ἐώρταζε τὰ Χριστούγεννα εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀλλὰ τὸν λογαριασμόν τὸν ἔκαμνεν ἄνευ τοῦ ξενοδόχου, δηλ. ἄνευ τοῦ Βορρά, ὅστις ἐφύσησεν αἰφνιδίως ἄγριος καὶ ἔκλεισαν ὅλα τὰ πλοῖα εἰς τοὺς ὄρμους, ὅπου εὐρέθησαν. Εἶπομεν ὅμως, ὅτι ὁ καπετὰν Καντάκης ἦτο τολμηρὸς περὶ τὴν ἀκτοπλοΐαν. Περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων ὁ ἄνεμος ἐμετριάσθη ὀλίγον, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐξηκολούθει νὰ πνέῃ. Τὸ μεσονύκτιον πάλιν ἐδυνάμωσε.

Τινὲς ναυτικοὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐστοιχημάτιζον, ὅτι, ἀφοῦ κατέπεσεν ὁ Βορράς, ὁ καπετὰν Καντάκης θὰ ἔφθανε περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ἡ σύζυγός του ὅμως δὲν ἦτο ἐκεῖ νὰ τοὺς ἀκούσῃ καὶ δὲν τὸν ἐπερίμενεν. Αὕτη ἐδέχθη μόνο περὶ τὴν ἐσπέραν τὴν ἐπίσκεψιν τῆς πενθερᾶς τῆς, ἀσυνήθως φιλόφρονος καὶ μηδιώσης, ἥτις τῇ εὐχήθη τὸ ἀπαραίτητον «καλὸ δέξιμο», καὶ διὰ χιλιοστὴν φορὰ τὸ στερεότυπον «μ' ἕναν καλὸ γυιό».

Καὶ οὐ μόνον, τοῦτο, ἀλλὰ τῇ προσέφερε καὶ ἐν χριστόψωμο.

- Τὸ ζύμωσα μοναχὴ μου, εἶπεν ἡ θειὰ Καντάκαινα, μὲ γειὰ νὰ τὸ φᾶς.
- Θὰ τὸ φυλάξω ὡς τὰ Φῶτα, διὰ ν' ἀγιασθῇ, παρετήρησεν ἡ νύμφη.

- Ὅχι, ὄχι, εἶπε μετ' ἀλλοκότου σπουδῆς ἡ γραῖα, τὸ δικό της φυλάει ἢ κάθε μιὰ νοικοκυρὰ διὰ τὰ Φῶτα, τὸ πεσκέσι τρώγεται.

- Καλά, ἀπήντησεν ἡρέμα ἡ Διαλεχτή, τοῦ λόγου σου ξέρεις καλλίτερα.

Ἡ Διαλεχτὴ ἦτο ἀγαθωτάτης ψυχῆς νέα, οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ ἢ νὰ ὑποπτεύσῃ κακὸ τι.

«Πῶς τῶπαθε ἡ πεθερά μου καὶ μοῦ ἔφερε χριστόψωμο», εἶπε μόνον καθ' ἑαυτήν, καὶ ἀφοῦ ἀπῆλθεν ἡ γραῖα ἐκλείσθη εἰς τὴν οἰκίαν της καὶ ἐκοιμήθη μετὰ τίνος δεκαετοῦς παιδίσκης γειτονοπούλας, ἣτις τῇ ἔκανε συντροφίαν, ὁσάκις ἔλειπεν ὁ σύζυγός της. Ἡ Διαλεχτὴ ἐκοιμήθη πολὺ ἐνωρίς, διότι σκοπὸν εἶχε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ὁ ναὸς δὲ τοῦ Ἁγίου Νικολάου μόλις ἀπεῖχε πεντήκοντα βήματα ἀπὸ τῆς οἰκίας της.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐσήμαναν παρατεταμένως οἱ κώδωνες. Ἡ Διαλεχτὴ ἠγέρθη, ἐνεδύθη καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ παρακοιμωμένη αὐτὴ κόρη ἦτο συμπεφωνημένον, ὅτι μόνον μέχρι οὗ σημάνη ὁ ὄρθρος θὰ ἔμενε μετ' αὐτῆς, ὅθεν ἀφυπνίσασα αὐτὴν τὴν ὠδήγησε πλησίον τῶν ἀδελφῶν της. Αἱ δυὸ οἰκίαι ἐχωρίζοντο διὰ τοίχου κοινοῦ.

Ἡ Διαλεχτὴ ἀνῆλθεν εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ μόλις παρῆλθεν ἡμίσεια ὥρα καὶ γυνὴ τις πτωχὴ καὶ χωλὴ δυστυχῆς, ἣτις ὑπηρετεῖ ὡς νεωκόρος τῆς ἐκκλησίας, ἐλθοῦσα τῇ λέγει εἰς τὸ οὔς.

- Δόσε μου τὸ κλειδί, ἦλθε ὁ ἄντρας σου.

- Ὁ ἄντρας μου! ἀνεφώνησεν ἡ Διαλεχτὴ ἔκπληκτος.

Καὶ ἀντὶ νὰ δώσῃ τὸ κλειδί ἔσπευσε νὰ καταβῆ ἡ ἴδια.

Ἐλθοῦσα εἰς τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας, βλέπει τὸν σύζυγόν της κατάβρεκτον, ἀποστάζοντα ὕδωρ καὶ ἀφρόν.

- Εἶμαι μισοπνιγμένος, εἶπε μορμυρίζων οὗτος, ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε. Ἀντὶ νὰ τὸ ρίξωμε ἔξω, τὸ καθίσαμε στὰ ρηχά.

- Πέσατε ἔξω; ἀνέκραξεν ἡ Διαλεχτὴ.

- Ὅχι, δὲν εἶναι σου λέω τίποτε. Ἡ βρατσέρα εἶναι σίγουρη, μὲ δυὸ ἄγκουρες ἀραγμένη καὶ καθισμένη.

- Θέλεις ν' ανάψω φωτιά;

- Άναψε καὶ δόσε μου ν' ἀλλάξω.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐξήγαγε ἐκ τοῦ κιβωτίου ἐνδύματα διὰ τὸν σύζυγόν της καὶ ἤναψε πῦρ.

- Θέλεις κανένα ζεστό;

- Δὲν μ' ὠφελεῖ ἐμένα τὸ ζεστό, εἶπεν ὁ καπετὰν Καντάκης. Κρασὶ νὰ βγάλης.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ βαρελίου οἶνον.

- Πῶς δὲν ἐφρόντισες νὰ μαγειρεύσης τίποτε; εἶπε γογγύζων ὁ ναυτικός.

- Δὲν σ' ἐπερίμενα ἀπόψε, ἀπήντησε μετὰ ταπεινότητος ἡ Διαλεχτὴ. Κρέας ἐπῆρα. Θέλεις νὰ σοῦ ψήσω πριζόλα;

- Βάλε, στὰ κάρβουνα, καὶ πήγαινε σὺ στὴν ἐκκλησιά σου, εἶπεν ὁ καπετὰν Καντάκης. Θὰ ἔλθω κι ἐγὼ σὲ λίγο.

Ἡ Διαλεχτὴ ἔθεσε τὸ κρέας ἐπὶ τῆς ἀνθρακιᾶς, ἥτις ἐσχηματίσθη ἤδη, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ συζύγου της, ἥτις ἦτο καὶ ἰδική της ἐπιθυμία, διότι ἤθελε νὰ κοινωνήσῃ. Σημειωτέον ὅτι τὴν φράσιν «πήγαινε σὺ στὴν ἐκκλησιά σου» ἔβαψεν ὁ Καντάκης διὰ στρυφνῆς χροιάς.

- Ἡ μάνα μου δὲ θὰ τῶμαθε βέβαια ὅτι ἦλθα, παρατήρησεν αὐθις ὁ Καντάκης.

- Ἐκεῖνη εἶναι στὴν ἐνορία της, ἀπήντησεν ἡ Διαλεχτὴ. Θέλεις νὰ τῆς παραγγείλω;

- Παράγγειλέ της νὰ ἔλθῃ τὸ πρωί.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐξῆλθεν. Ὁ Καντάκης τὴν ἀνεκάλεσεν αἴφνης.

- Μὰ τώρα εἶναι τρόπος νὰ πᾶς ἐσὺ στὴν ἐκκλησιά, καὶ νὰ μὲ ἀφήσεις μόνον;

- Νὰ μεταλάβω κι ἔρχομαι, ἀπήντησεν ἡ γυνή.

Ὁ Καντάκης δὲν ἐτόλμησε ν' ἀντεῖπῃ τι, διότι ἡ ἀπάντησις θὰ ἦτο βλασφημία. Οὐχ ἦττον ὅμως τὴν βλασφημίαν ἐνδιαθέτως τὴν ἐπρόφερον.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐφρόντισε νὰ στείλῃ ἀγγελιοφόρον πρὸς τὴν πενθεράν της, ἕνα δωδεκαετῆ παῖδα τῆς αὐτῆς ἐκείνης γειτονικῆς οἰκογενείας, ἧς ἡ θυγάτηρ ἐκοιμήθη ἀφ' ἐσπέρας πλησίον της, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ναόν.

Ὁ Καντάκης, ὅστις ἐπεῖνα τρομερά, ἤρχισε νὰ καταβροχθίζῃ τὴν πριζόλαν.

Καθήμενος ὀκλαδὸν παρὰ τὴν ἐστίαν, ἐβαρύνετο νὰ σηκωθῆ καὶ ν' ἀνοίξη τὸ ἐρμάρι διὰ νὰ λάβῃ ἄρτον, ἀλλ' ἀριστερόθεν αὐτοῦ ὑπεράνω τῆς ἐστίας ἐπὶ μικροῦ σανιδώματος εὐρίσκετο τὸ Χριστόψωμον ἐκεῖνο, τὸ δῶρον τῆς μητρὸς του πρὸς τὴν νύμφην αὐτῆς. Τὸ ἔφθασε καὶ τὸ ἔφαγεν ὀλόκληρον σχεδὸν μετὰ τοῦ ὀπτοῦ κρέατος.

* * *

Περὶ τὴν αὐγὴν, ἡ Διαλεχτὴ ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ ναοῦ, ἀλλ' εὔρε τὴν πενθερὰν τῆς περιβάλλουσαν διὰ τῆς ὠλένης τὸ μέτωπον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς καὶ γοερῶς θρηνοῦσαν.

Ἐλθοῦσα αὕτη πρὸ ὀλίγων στιγμῶν τὸν εὔρε κοκκαλωμένον καὶ ἄπνουν. Ἐπάρασα τοὺς ὀφθαλμούς, παρετήρησε τὴν ἀπουσίαν τοῦ Χριστοψώμου ἀπὸ τοῦ σανιδώματος τῆς ἐστίας, καὶ ἀμέσως ἐνόησε τὰ πάντα. Ὁ Καντάκης ἔφαγε τὸ φαρμακωμένο χριστόψωμο, τὸ ὁποῖον ἡ γραῖα στρίγλα εἶχε παρασκευάσει διὰ τὴν νύμφην τῆς.

Ἴατροι ἐπιστήμονες δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ μικρᾷ νήσῳ· οὐδεμία νεκροψία ἐνεργήθη. Ἐνομίσθη, ὅτι ὁ θάνατος προῆλθεν ἐκ παγώματος συνεπεία τοῦ ναυαγίου. Μόνη ἡ γραῖα Καντάκαινα ἤξευρε τὸ αἷτιον τοῦ θανάτου. Σημειωτέον, ὅτι ἡ γραῖα, συναισθανθεῖσα καὶ αὐτὴ τὸ ἔγκλημά τῆς, δὲν ἐμέμφθη τὴν νύμφην τῆς. Ἀλλὰ τοῦναντίον τὴν ὑπερήσπισε κατὰ τῆς κακολογίας ἄλλων.

Ἐὰν ἔζησε καὶ ἄλλα κατόπιν Χριστούγεννα, ἡ ἄστοργος πενθερὰ καὶ ἀκουσία παιδοκτόνος, δὲ θὰ ἦτο πολὺ εὐτυχὴς εἰς τὸ γῆρας τῆς.

(Ἐφ. «Ἐφημερίς», 26 τοῦ Δεκεμβρίου 1887).

Πηγή: agiazoni.gr